

موزه قرآن و کتابت

بنای مسجد شاه تهماسب صفوی معروف به مسجد صاحب الامر در شرق میدان صاحب آباد در قلب شهر تبریز...

بنای مسجد شاه تهماسب صفوی معروف به مسجد صاحب الامر در شرق میدان صاحب آباد در قلب شهر تبریز در کنار مهران رود قرار دارد. این بنای تاریخی یک گنبد و دو مناره بلند دارد و در ابتدا مسجد ویژه شاه تهماسب اول صفوی بود که در سال 1045 ه.ق به وسیله سپاهیان سلطان مراد چهارم- امپراطور عثمانی- تخریب شد. کتابت چلیبی در کتاب جهان نما ضمن بحث از تبریز می نویسد «در قسمت شرقی میدان صاحب آباد متصل به جامع سلطان حسن، مسجد مزین دیگری وجود داشت که چون بنایش از شاه تهماسب بود عساکر عثمانی جابه جا خرابش کردند.» از زمان شاه تهماسب تنها دو طاق مرمری نقش دار در مدخل های دهلیز و اندرون بقعه باقی مانده است. حجاری های زیبایی از نقوش گل و بوته، اسلیمی و ختایی از جمله تزئینات معماری این بنا ست. سنگ نبشته مرمرینی هم در کنار یکی از طاق های آن نصب شده است. در بالای طاق دیگر سوره «الجن» به خط علاء الدین خوشنویس معروف زمان شاه تهماسب صفوی آمده است. این مسجد پس از عقب نشینی عثمانیان در زمان شاه سلطان حسین صفوی توسط وزیر آذربایجان- میرزا محمد ابراهیم- بازسازی شد.

زلزله سال 1193 ه.ق که شهر تبریز را در هم کوبید و هزاران کشته بر جای نهاد، این بنای عظیم را نیز ویران ساخت.

در سال 1266 ه.ق، میرزا علی اکبر خان، مترجم کنسولگری روس که مرد ثروتمندی بود به آیینی بندی قسمتی از بقعه و دهلیز و تعمیرات آن اقدام کرد و صحن و مدرسه کنونی را احداث و موقوفاتی برای آن ها تعیین نمود، این صحن و مدرسه در بدو تاسیس «مدرسه اکبریه» نام داشت ولی بعدها «صحن صاحب الامر» خوانده شد. با توجه به قداست این بنا پس از انجام تغییرات لازم این مکان به عنوان موزه قرآن و کتابت در نظر گرفته شد. در این موزه مجموعه نفیسی از نسخ قرآن مجید مربوط به ادوار مختلف تاریخ و قطعات زیبایی از آثار خوشنویسان بنام ایران به نمایش گذاشته شده است.

علاوه بر این نسخ خطی، انواع قلمدان های مقوایی مذهب دارای نقوش مینیاتوری و روکش لاک، همچنین انواع پلاک های فلزی منقوش به منقوش به ادعیه و اوراد، ظروف چینی- سفالی- برنجی مزین به آیات قرآنی و بسیاری از آثار و تصاویر بزرگان دینی در این موزه به نمایش در آمده اند، در موزه قرآن و کتابت نسخه هایی از قرآن مجید به خط اتمه و خوشنویسان معروف جمع آوری و در معرض تماشای علاقمندان گذاشته شده است از جمله این نفایس می توان به یک صفحه از قرآن کریم منسوب به دستخط مبارک حضرت امام رضا (ع) اشاره کرد که بر روی تکه ای از پوست نوشته شده است.

همچنین آثاری از خوشنویسان بزرگ تبریزی مانند ملا عبدالباقی تبریزی استاد خط ثلث، میرزا محمد شفیع تبریزی، میرزا طاهر خوشنویس از اساتید خط نسخ و آثاری از محمد حسین تبریزی، علیرضا عباسی، علاء الدین بیگ تبریزی، درویش عبدالمجید و میر عماد حسنی را نیز در این موزه می توان دید. از برجسته ترین آثار دیگر می توان به لباس، قسم منقش، به کا، آیات قرآن، که حکت، قان خط، مطلا، جام شفاخش، ه کنسه سنگ، مخه، اشاه، کد.

کتاب دادالمعاد جلد لاک، صفحات اول و دوم مذهب و مطلا و دور خطوط مطلا بوده وکلمات با مرکب مشکی نوشته شده و حاشیه آن با طلا تذهیب کاری گردیده با طرح گل و بوته در زمینه و درحاشیه گل و بوته بر روی زمینه قرمز- خط آن نسخ و شکسته نستعلیق است در سال 1245 ه.ق بدست محمدحسین تبریزی تحریر شده و بعضی از صفحات مطلا و تذهیب شده است.

قرآن مجید به خط نسخ غبارکوچکترین قرآن به اندازه 4 cm - 6 cm با مرکب مشکی نوشته شده و صفحه اول و دوم مذهب و مطلا و بین آیات طلاکاری شده، تمام صفحات کادربندی به رنگ قرمز و طلایی کار شده، جلد آن لاک و طلا و تذهیب دار است. نشان جزء و حزبا تذهیب و طلاکاری گردیده، داخل جلد کتاب زمینه قرمز رنگ با گل و بوته طلایی کار شده که بدست مسیح الطالقانی در سنه 1293 ه. ق تحریرشده.

لوح سنگی دوره اعیلامی با خط میخی، قسمتهایی از آن آسیب دیده و از بین رفته است.

کاسه برنجی حکاکی شده مزین به آیات قرآنی وادعیه که بصورت دواپر متحد المركز به تعداد 42 سطر نوشته شده و سوره فاتحه الکتاب در مرکز آن بصورت افقی قرار گرفته است خط آن نسخ است و به سال 1110 (ه- ق) نوشته شده.

لباس قسم پیران قرآنی که کل قرآن به خط نسخ غبار نگاشته شده پارچه آن از جنس کتان بوده و آیات و سوره های قرآن از سینه راست شروع شده ودر دست راست ختم قرآن میباشد.

صفحه ای از قرآن مجید به خط کوفی روی پوست آهو یا مرکب مشکلی، 25 سطر، منتسب به حضرت امام رضا (ع) مربوط به اوایل قرن سوم هجری قمری.